

RECENZII

Iulian Mihai Damian, *Ioan de Capestrano și Cruciada Târzie*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2011, 324 p.

S-au impus tot mai mult în istoriografia românească a ultimilor ani tematicile legate de Cruciada Târzie și rolul spațiului românesc în problematica respectivă. Cartea lui Iulian Mihai Damian, istoric aparținând generației tinere, își propune să reconstituie, prin apelul la personajul cheie Ioan de Capestrano, un moment de răscruce de la bariera Evului mediu și a Modernității. Nu este vorba doar de mecanismele care au guvernat politica de cruciadă, ci și de modul în care popoarele Europei de est și sud-est au reușit să se implice în procesul respectiv și să constituie o barieră în calea avansului otoman. Lucrarea este structurată în două părți mari: „Unitatea bisericii în vremea lui Ioan de Capestrano” respectiv „Ioan de Capestrano și cruciada din 1456”. În prima parte, după ce trece în revistă aspectele legate de omul și reformatorul Ioan de Capestrano, autorul dedică pagini consistente situației ecleziastice din Ungaria primei jumătăți a secolului al XV-lea. Este probabil cea mai completă și complexă analiză dedicată unirii florentine și a coabitării/relației dintre biserica romană și cea de factură răsăriteană. Demersul este susținut masiv de izvoare provenind din arhivele și bibliotecile italiene, cu care autorul s-a familiarizat pe parcursul lungii sale șederi la Roma. Astfel, acțiunea inițiată de către inchișitorul Ioan de Capestrano în rândul populației de rit răsăritean ar trebui privită nuanțat în cadrul mai larg al politicii de cruciadă și în contextul unirii florentine. A fost vorba, până la urmă, de destructurarea unei posibile relații de putere dintre grupul ortodox raliat în jurul despotului sârb George Branković și altele eterodoxe de orientare husită. Ceea ce franciscanul a urmărit cu tenacitate a fost acea unitate a bisericii prin eliminarea schismei și a infidelilor eretici, dovadă și destinul urmat de „ereziarhul” episcop Ioan de Caffa, ajuns ulterior unul dintre episcopii *bonae memoriae* care au acționat în numele unirii religioase cu biserica romană.

Partea a doua este dedicată efectiv cruciadei și a implicării lui Ioan de Capestrano în susținerea efortului cruciat. Amenințarea otomană, resimțită tot mai acut în spațiul central și est-european, a culminat cu ocuparea Constantinopolului în anul 1453. Proiectele de cruciadă din prima jumătate a secolului al XV-lea au fost suficient de numeroase, privite însă dintr-o perspectivă diferită de diversele grupuri care au coagulat ideile respective. Autorul identifică un discurs oficial asupra cruciadei, care este în convergență cu discursul umaniștilor epocii și care era bine ancorat în mecanismele politice, financiare și militare ale epocii. Dimpotrivă, Ioan de Capestrano propune un proiect „minorit” prin apelul la mase și intervenția divină, în ton cu tradiția creștină a războaielor sfinte. În acest context se plasează și acțiunea de la Belgrad din 1456, care a salvat pentru o vreme spațiul central european de prezența otomană. Așa cum autorul concluzionează, „victoria de la Belgrad se va impune ca un model de cruciadă alternativ la cel oficial, cu puternice ecouri la nivelul unei spiritualități specifice”.

Monografia de față, prin apelul la noi surse și grile interpretative, aduce o nouă viziune asupra politicii creștine vis-a-vis de fenomenul Crucii târzii a secolului al XV-lea, constituindu-se într-o analiză fundamentală a impactului marii politici medievale europene asupra spațiului românesc.

Adrian Magina